

Jana Mali in Vera Grebenc (2021)

Strategije raziskovanja in razvoja dolgotrajne oskrbe starih ljudi v skupnosti

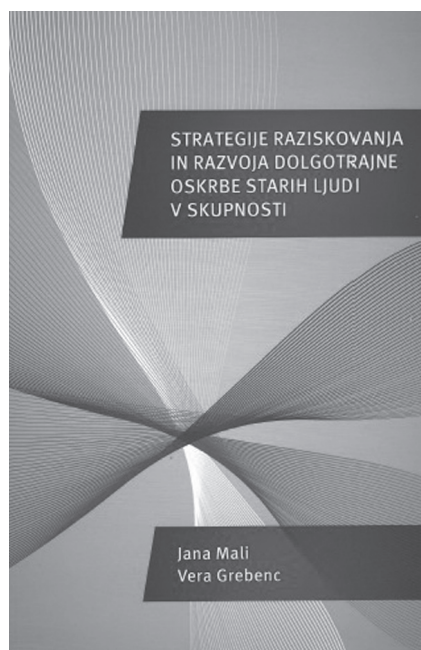
Ljubljana: Založba Univerze. 307 str.
ISBN 978-961-7128-08-6

Monografija je pomembno delo, ki obravnava razvoj dolgotrajne oskrbe starih ljudi v skupnosti in predstavi metodološka orodja za raziskovanje njihovih potreb. Delo s starimi ljudmi je eno od temeljnih področij socialnega dela. Zaradi demografskih sprememb obstoječe storitve in programi niso več ustrezen odgovor na potrebe ljudi oziroma potrebe niso dovolj obsežno ali zanesljivo raziskane. Ljudje si želijo v starosti bivati doma, a je področje dela s starimi ljudmi v Slovenij zelo institucionalizirano (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018).

Vlada Republike Slovenije (b.d) v *Strategiji dolgožive družbe* opozarja na zagotavljanje pogojev za kakovostno življenje vseh generacij in dostojno staranje s prilagajanjem ukrepov za omogočanje čim daljše neodvisnosti starejših in zdravo staranje. Zato je prispevek monografije aktualen in nujen. Prikaže izzive na področju (socialnega) dela s starimi ljudmi, jih aktualizira v kontekstu epidemije covid-19 in pokaže, kako se lahko začnemo spoprijemati z njimi. Zapisan je v duhu paradigmatičnih sprememb v socialnem delu, ki se od ukvarjanja s problemi premika k iskanju in soustvarjanju rešitev.

Monografija pritrjuje trditvi, da imamo v socialnem delu »... znanja za prakso in raziskovanje, ki je družbeno angažirano« (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 198). Povzame razvoj metodologije za raziskovanje občutljivega področja dela s starimi ljudmi v skupnosti in išče nove odgovore. Posega na področje socialne politike in jo kritično analizira.

Vsebinsko je monografija členjena na šest poglavij, ki si logično sledijo od splošnejših h konkretnim. V zadnjih dveh poglavjih avtorici prikažeta prednosti in morebitne ovire raziskovanja na tem področju.

* Prispevek je del projekta Dolgotrajna oskrba ljudi z demenco v teoriji in praksi socialnega dela (št. J5-2567), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

V prvem poglavju z naslovom »Socialno delo s starimi ljudmi v kontekstu dolgotrajne oskrbe« avtorici predstavita socialno delo s starimi ljudmi in ga umestita v kontekst demografskih sprememb. Pregledno prikažeta razvoj na tem področju. Prikažeta vlogo socialnega dela kot zagotavljanje solidarnosti in še posebej okoliščine socialnega dela s starimi ljudmi v času epidemije covid-19 s predlogi za spremembe. Socialnemu delu pripišeta velik potencial za razvoj dolgotrajne oskrbe.

V drugem poglavju z naslovom »Raziskovanje potreb po dolgotrajni oskrbi kot temeljna usmeritev socialnega dela« utemeljita koncept potreb. Ta se v sodobnem času uporablja kot merilo blaginje, a je hkrati velikokrat zlorabljen v okviru neoliberalnih ideologij za spodbujanje potrošništva. Predstavita razumevanje potreb v socialnih politikah. Opozorita na arbitrarnost in nevarnost, da bi kot model za razumevanje potreb vzeli stereotipne podobe starih ljudi ali da bi jih razumeli na preprost način brez kritičnega premisleka. Na koncu poglavja predstavita in definirata razumevanje potreb iz perspektive normalizacije bivanja in emancipacijskega socialnega dela.

V tretjem poglavju z naslovom »Metodološke značilnosti hitre ocene potreb in storitev« natančno predstavita eno od metod raziskovanja potreb. Prikažeta možnosti metode za razvoj skupnosti, osnovna načela in značilnosti metode, ki omogoča, da dobimo hiter vtis vsakdanjega življenja v določeni skupnosti. Akcijska in etnografska usmerjenost poleg raziskovanja omogoča tudi velik manevrski prostor za ukrepanje v skladu z ugotovitvami. Pri tem sta ključni pripravljenost (lokalne) skupnosti za sodelovanje in stalna refleksija o ugotovitvah. Triangulacija različnih metod, podatkov in virov omogoča preverjanje veljavnosti rezultatov in s tem uporabnosti. Poimenovanje metode kot HOPS izhaja iz začetnih črk in nakazuje njene prednosti v pomenu hitrega raziskovanja – beseda hops pomeni skok (Fran, b.d.), se pravi hitro in hipno dejanje. Kljub temu mora biti raziskovanje premišljeno, občutljivo za možne pozitivne spremembe. Izogniti pa se je treba morebitnim negativnim posledicam (npr. prehitrega sklepanja). O pomenu ocene potreb sta obe avtorici s soavtorji pisali v knjigi *Hitra ocena potreb in storitev* (Flaker, Ficko, Grebenc, Mali, Nagode in Rafaelič, 2019). Metoda je bila uporabljena v številnih raziskavah, vendar jo v monografiji predstavita celovito in prilagojeno glede na predhodno ugotovljene prednosti in pomanjkljivosti za raziskovanje dolgotrajne oskrbe.

Tudi četrto poglavje z naslovom »Integriranje različnih metod raziskovanja pri HOPS-u« je namenjeno metodologiji in bi lahko bilo združeno s prejšnjim. Obravnava metodološka vprašanja, predstavlja primere raziskovalnih načrtov integriranja metod in praktično vrednost tega za razumevanje potreb starih ljudi. Za številne bralce je dragocena predstavitev matrice, ki je vodilo raziskovanju, a je hkrati odprta za nove teme.

Posebej zanimivo je peto poglavje z naslovom »Zemljevidi dolgotrajne oskrbe starih ljudi«, ki nakazuje možne rezultate raziskovanja z metodo HOPS. S podatki, ki jih pridobimo, lahko razumemo značilnosti kraja v kontekstu dolgotrajne oskrbe, izdelamo zemljevid obstoječih storitev in oblik oskrbe, opozorimo na konkretne potrebe in oblikujemo vizijo dolgotrajne oskrbe. To je podlaga za načrtovanje dolgotrajne oskrbe v konkretnih okoljih. Pomembna je predsta-

vitev vizije dolgotrajne oskrbe z možnimi oblikami pomoči glede na do zdaj identificirane potrebe.

V sklepnem, šestem poglavju z naslovom »Usmeritve za strategijo raziskovanja in razvoj dolgotrajne oskrbe v prihodnosti« se avtorici osredotočita na kontekst epidemije covid-19, ki je preprečila običajne načine raziskovanja, in opozarjata na posledice, če neposredno raziskovanje ni možno. Nakažeta možne alternative za dolgotrajno oskrbo.

V monografiji avtorici uporabljata aktualno socialnodelovno terminologijo in znanstveni slog pisanja. Argumentacije utemeljujeta na podlagi pregleda številnih raziskav domačih in tujih avtoric in avtorjev. Posebej dragocen je opis metodologije za raziskovanje potreb ne samo s pomočjo opredelitve ali povzemanja ustreznih metod, ki so jih razvili v tujini, ampak tudi na podlagi dolgoletne uporabe teh metod, ki je omogočila, da sta metodologijo prilagodili raziskovanju potreb po dolgotrajni oskrbi. Ne smemo spregledati opozorila, da je za socialno delo s starimi ljudmi treba ustrezno usposobiti še več zdajšnjih in prihodnjih socialnih delavk in delavcev.

Monografijo priporočam raziskovalkam in raziskovalcem, socialnim delavkam in delavcem v praksi, razvijalcem in razvijalkam politik dolgotrajne oskrbe na ravni države in lokalnih skupnosti, študentkam in študentom socialnega dela in drugih sorodnih ved. Uporaba predstavljenih metod raziskovanja namreč omogoča pridobitev veljavnih podatkov, s pomočjo katerih lahko ustrezno razvijamo strategijo dolgotrajne oskrbe na makroravni, ukrepe in storitve na mezaravni v skupnostih in na mikroravni konkretno prilagodimo pomoč in podporo posameznemu človeku.

Ker se sistem dolgotrajne oskrbe v skupnosti v Sloveniji šele vzpostavlja (pred kratkim je bil sprejet Zakon o dolgotrajni oskrbi, a brez temeljite raziskave potreb, kot sta si želeli avtorici, in brez upoštevanja alternativ za dolgotrajno oskrbo, kot jih ponujata na podlagi podatkov), je smiselno čim bolje in čim prej oceniti potrebe in na tej podlagi razviti konkretne ukrepe in odgovore. Pri tem je monografija nujen temeljni pripomoček.

Liljana Rihter

Viri

- Čačinovič Vogrincič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Ficko, K., Grebenc, V., Mali, J., Nagode, M., & Rafaelič, A. (2019). *Hitra ocena potreb in storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Fran (b.d.). Hops. Pridobljeno 17. 12. 2021 s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=hops&hs=1>
- Mali, J., Flaker, V., Urek, M. & Rafaelič, A. (2018). *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: primer domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Vlada Republike Slovenije (b.d.). Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. *Strategija dolgožive družbe*. Pridobljeno 21. 4. 2021 s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf

